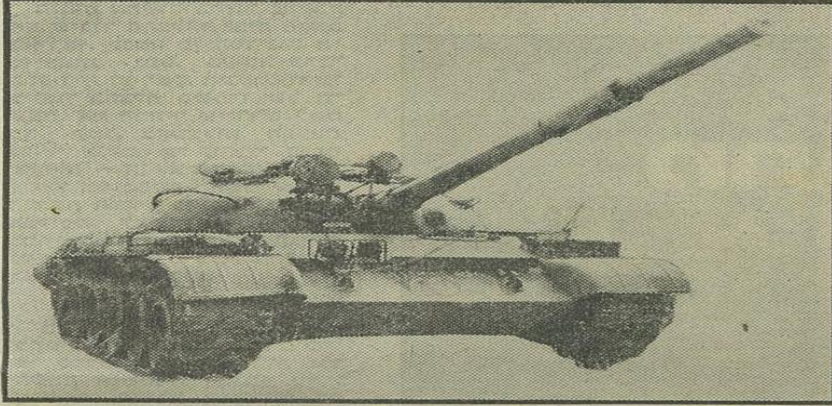

מאזן-האימה הערבי-ישראלי לקראת שנות ה-80:

עדיפות כמותית ניכרת לצבאות ערב

הסכסוך שלום עם מצרים אינו מפחית מסכנות התלקחותה של מלחמה חדשה בין ישראל לשכנותיה, לפחות במזרח: כבר עתה קיימת עדיפות כמותית ניכרת של "החזית המזרחית" לבדה על פני צה"ל והפער ילך ויעמיק בשנים הקרובות. גם אם יישמר היתרון האיכותי של צה"ל — על ישראל לשקול מחדש את חשיבותו של מרכיב העומק הטריטוריאלי בתמישה הבטחונית הכוללת שלה ולעניין היטב במדיניות הנסיגה הכוללת הצפויה

טנק טי-62 מתוצרת ברית-מ: כמות הטנקים בצבאות ערב גדולה כבר עתה פי שלושה מזו של צה"ל

הפיצוי התיפעולי-איכותי של צה"ל לא יספיק. יהא צורך במיצוי ובשיפור קיצוני של כל מערכות האתראה, היכוונת והגיוס. אין ספק, שעל רקע של נחיתות כמותית גוברת והולכת — תגבר חשיבותו של העומק הגיאוגרפי הישראלי לקראת שנות ה-80. ערכו של המרחב כיב הטריטוריאלי במערך הבטחוני הישראלי הכולל יצבור דרגות חשיבות והעדפה בשנות ה-80 דוקא. ומשום כך יש לעניין תוך שקלא וטריא מעמיקים במדיניות הנסיגה הכוללת הצפויה בר-סיני, שכן מרחב זה תופס כ-68% מכלל המרכיב הטריטוריאלי של ישראל בהווה.

□ הנתונים הודלפו
גידול כוחו הכמותי של צה"ל מבורס על תוכנית "מטמון ב", שנתונה הודלפו ופורסמו בבטאון הכוחות המזרחיים האמריקנים ע"י אנתוני קורצמן, לשעבר פקיד בכיר בפנטגון. תוכנית זו מבוססת על התעצמות הדרגתית ב-שנות ה-80 כדלקמן:
התעצמות החזיתות משנת 1976 לשנת 1980 — כבר בעיצומה כאשר מחשבים את שיעורי ההתעצמות מתוך תוכנית בכל תחום ותחום בנפרד, מתקבל מאזן בין-ענפי בלתי-סימטרי, הימלמד בעקיפין על דגשים ועדיפויות במסגרות הפנים-הייליות והפנים-ענפיות. אלה מרמזים על דימוי פני המלחמה בעתיד מנקודת מבטו של צה"ל. יש בהם כדי ללמד על צרכי הבטחון הכמותיים במידעגום נפרדים. להלן שיעורי ההתעצמות (1976-1980): באגדות משוריינות — ב-25%; בחטיבות ממוכנות — ב-11.1%; בטנקים — ב-50%; בגנ"שים — ב-118.2%; בגדודי טילי

לשנת 1980 כאל אומדן מינימלי של יחסי-כוחות. המוטה כלפי מטה בכל הנוגע להתעצמות הערבית דווקא. גם לאחר אומדן זהיר ו"אופטימי" זה, מסתבר, כי בשנת 1980 תחול הרעה נוספת ביחסי-הכוחות הכמותיים בין צה"ל לצבאות ערב. שיעורי הרעה אלה יבוטאו להלן באחוזים במהלך אותן ארבע שנים (1976-1980): בסך-כל הכוחות המזוינים תבטא ההרעה ב-20%; במטוסי-קרב — ב-26.7%; בטנ"קים — ב-20%; בארטילריה — לא תחול הרעה ביחסי-הכוחות עד שנת 1980, אלא אם כן תיערך השוואה על בסיס מצומצם של צה"ל מול צבאות העימות גרנדא (הרעה בשיעור 33.3%). בסוללות טילי נ"מ יתרחב יותר הפער במרוצת אותן ארבע שנים כדי 40%. אם נצמצם את בסיס ההשוואה בין צה"ל לבין צבאות שלוש מדינות-הערימות (מצרים, סוריה, ירדן) התקבל תמונה שונה כדלקמן: בסדר-הגודל של הכוחות המזוינים יתרחב הפער לרעת צה"ל בשיעור של 25%; במטוסי-קרב — ב-14.3%; בטנקים — ב-11.1%; בתותחים — ב-33.3%; וב-סוללות טילי נ"מ — ב-180%). הוזה אומר, התעצמות של צה"ל לקראת שלהי שנות ה-70 לא תדביק את הפער הכמותי השורר עתה בינו לבין צבאות-העימות בפרט וצבאות ערב בכלל, ונהפוך הוא. הפערים ביחסי-הכוחות יגדלו לרעת צה"ל הן בשנת 1980 והן בשנת 1986. הפיצוי האפשרי על הפערים הכמותיים, ש-יתרחבו ויילכו, הייב להימצא בתחום האיכותי ובהשבתה הכושר התיפעולי. אולם מכיון שגם בתחום האיכותי חל שיפור ניכר בצבאות מדינות-העימות, הן מבחינת תמטע נשק מערבי והן מבחינת התארגנות מיבצעית, הרי ש-

בית" (מצרים, סודאן ומדינת המגרב). להלן הנתונים הכלליים של מאזן הכוחות נגד ישראל, בהתאם לאומדן ש-במסר לוועדת-החקוץ של הסנט האמריקני.

העוצמה הכמותית הכוללת של "החזית המזרחית" עולה כבר עתה על סדר-היחכו של מדינות באט"ו ועד כמה שהדברים מדהימים, הרי שבתחום מים מסויימים לא נופלת העוצמה המצרית של כל צבאות-ערב מעוצמת-החילות של צבא ארה"ב(1). להלן יובאו נתונים השוואתיים שנשאבו מ"מיליטרי ריווי", כתב-העת הרשמי של צבא ארה"ב (ספטמבר 1977). הרי שריון האמריקני עמד אשתקד על 10,430 טנקים לעומת 8,900 טנקים של כל צבאות ערב, לעומת 3,000 טנקים של צה"ל. בתחום הארטילרי שרר שוויון כמותי בין "החזית-המזרחית" הערבית (כ-3,000 קני-ארטילריה) לבין צבא ארה"ב(1) בעוד שהחכו הארטילרי הכללי-ערבי הגיע ל-5,800 תותחים, ו-עלה איפוא ב-93% על עוצמתה הארטילרית של ארה"ב. במאמר מוסגר יודגש, שעוצמת הארטילריה של ברית-המועצות (כ-17,500 קנים) עלתה פי 5.8(1) על זו של ארה"ב. מול הכוח הארטילרי הכללי-ערבי (5,800 קנים) מעמיד צה"ל כ-1,000 קנים בלבד. בהשוואה ל-5,500 הנגמ"שים של צה"ל כוללת "החזית-המזרחית" בלבד כ-5,000 כלי-רכב משוריינים. אולם העוצמה הכללי-ערבית בענף זה נאמדת ב-8,850 נגמ"שים.

מסתבר, אם כן, שהמדינות הכספיות של ממשלת ישראל, הגורסת את ניטרול מצרים מהמערכה העתידית (במחיר סיני) וזויתוקה של "החזית המזרחית", אינה עומדת אפילו במבחן של יחסי-כוחות כמותיים בין צה"ל לבין "החזית המזרחית". חזית זו עולה בסוטצ'אל הכמותי שלה על "החזית המערבית", בראשות מצרים, ברוב התחומים, להוציא את הזרוע האווירית; וגם כאן שורר כמעט תיקו כמותי, המופר והולך לטובת סוריה, עיר-ראק ובבלות-בריתן האפשריות למקרה של מלחמה.

□ הטמעה מאסיבית
להלן לוח יחסי-הכוחות בין צה"ל לבין צבאות העימות, מכאן וכן בין צה"ל לבין הצירוף של מדינות-העימות והמדינות המסייעות לשנת 1976 ול-שנת 1980, מכאן.

1986	1980	1976	התחום
13	11	8	אוגדות משוריינות
12	10	9	חטיבות ממוכנות
5,000	3,300	2,200	טנקים
11,000	7,200	3,300	נגמ"שים
50	40	30	גדודי טילי קרקע-קרקע
900	500	100	טילי נ"ט
750	650	550	מטוסי-קרב
80	30	—	מפציצי-תקיפה
110	90	60	מטוסי-תובלה
50	30	15	סוללות טילי קרקע-אוויר
30	24	18	מטילים

מאת ד"ר עמיהוד ישראלי

לחזק את המערך הסורי בעומק הכשן וכמבואות המשק. צירוף הכוחות בפועל, שיעמדו לרשות "החזית המזרחית" בניצוח סוריה, עולה כבר היום מבחינת כמותית על הצירוף המקביל במחזית המערב

לוח 1:

צבאות ערב בשנת 1978 - סדר-כוחות		
החזית המזרחית (סוריה, עיראק, ירדן, בעודיה, כווית)	20	1,000
החזית המערבית (מצרים, סודאן, לוב, אלג'יריה, מרוקו)	15	1,150
	3,500	5,400
	2,850	5,000
	3,800	3,000
	250	150
סה"כ דיביזיות מטוסי-קרב	1,500	1,500
טנקים	5,400	5,400
נגמ"שים	5,000	5,000
תותחים	3,000	3,000
סוללות טילי-נ"מ	150	150

לוח 2:

יחסי-הכוחות בין צה"ל לצבאות ערב, 1976-80			
מדינות העימות (1976)	מדינות העימות (1980)	מדינות העימות (1976)	מדינות העימות (1980)
4:1	5:1	5:1	3:1
2.8:1	3.2:1	3:1	2.7:1
6:1	8:1	9:1	6:1
10:1	18:1	12:1	10:1

לוח 3:

התעצמות הצבאית של צה"ל עד שנת 1986			
1986	1980	1976	התחום
13	11	8	אוגדות משוריינות
12	10	9	חטיבות ממוכנות
5,000	3,300	2,200	טנקים
11,000	7,200	3,300	נגמ"שים
50	40	30	גדודי טילי קרקע-קרקע
900	500	100	טילי נ"ט
750	650	550	מטוסי-קרב
80	30	—	מפציצי-תקיפה
110	90	60	מטוסי-תובלה
50	30	15	סוללות טילי קרקע-אוויר
30	24	18	מטילים

קרקע-קרקע — ב-33%; בטילי נייט
— ב-400%; במטוסי קרב — ב-
18.2%; במטוסי תובלה — ב-50%;
בסוללות טילי קרקע-אוויר — ב-
100%; בסטי"לים — ב-33%.

אין אפשרות, כמובן, להשוות ב-
אורח יחסי את יחסי ההתעצמות של
צה"ל במסגרות בין-חייליות או בין-
ענפיות, אולם התוכנית מתווה בעליל
מקדמי-העדפות לטווח הקרוב ביותר,
קרי לשנת 1980: בראש-ובראשונה,
בולטת הכפלת עוצמתו של המערך
האנטי-טנקי פי ארבעה לערך, וזהו,
ללא ספק, אחד הלקחים החשובים מ-
מלחמת יוהכ"פ. בשש השנים הבאות,
שבין 1980 ל-1986, צפויה שוב הכ-
פלתו של המערך האנטי-טנקי פי-0.8,
היינו ב-80% בהשוואה למצבתו ה-
חזוייה בשנת 1980. בגייסות-השריון
ניתנת עדיפות ברורה לנגמ"שים למי-
ניהם, בהתאם לתפישה של שילוב
חי"ר ממונע ומשוריין בעוצבות ה-
שריון ובכפיפות לפיקוד גדודי השריון.
עד שנת 1980 — אמורה מערכת ה-
תובלה המשורינת להכפיל עצמה פי
2.2, או ליתר דיוק — להוסיף 118%
על עוצמתה הכמותית בהשוואה ל-
שנת 1976. מגמה זו תימשך גם לעבר
שנת 1986, כאשר יתווספו עוד 58.2%
לכוח הנגמ"שים בהשוואה לעוצמה ה-
כמותית החזוייה לשנת 1980.

תחום נוסף המרמז על חיזוי פני
המערכה בעתיד, שייך לחיל-האוויר.

ענף סוללות טילי קרקע-אוויר אמור
להכפיל את עצמו (תוספת בת 100%)
בין השנים 1976 ו-1980. עד שנת
1986 יגדל מערך הנ"מ (טילי קרקע-
אוויר) בעוד 66.6%. דגש מיוחד יושם
על תיגבור התובלה האווירית: בין
שנת 1976 לשנת 1980 יתעצם המערך
התובלתי-האווירי ב-50%, ועד לשנת
1986 תחול התעצמות נוספת בשיעור
של 22.2%. עיתוי ההתעצמות במפציצי
תקיפה חדשים נקבע לתקופה 1980—
1986 דווקא, כשמספרם המשוער יע-
לה מ-30 ל-80, היינו תיגבור ב-
166.7%. בזרוע העיקרית של חיל-
האוויר — מטוסי-הקרב — תחזית הת-
עצמות נראית מתונה ואבולוציונית,
שכן דווקא בתחום רגיש זה, המימד
האיכותי (תיחלוף בדגמים חדשים)
הינו מכריע מעל ומעבר להתעצמות
כמותית גרידא.

מה ניתן איפוא ללמוד — באורח
חלקי — על יחסי הכוחות הצפויים
בין צה"ל לבין צבאות ערב בשנות ה-
80, ומהן המסקנות הנגזרות מיחסים
אלה?

● ההרעה בפערים הכמותיים של יח-
סי-הכוחות תחריף ותלך במרוצת שנות
ה-80, בהשוואה מצומצמת עם צבאות-
העימות ובמיוחד בהשוואה נרחבת עם
צבאות ערב בכלל.

● כבר עתה קיימת עדיפות כמותית
ניכרת של „החזית המזרחית” בלבד
על פני צה"ל. נתונה הכמותיים הפור-
טנציאליים עדיפים על צבאות נאט"ו

באירופה. ביטוייה העיקריים של עדי-
פות זו על פני צה"ל ניכרים בהוות
בטנקים (יחס של 2.5:1), בנגמ"שים
(1.5:1), בתותחים (3:1) ובמטוסי-קרב
(1.8:1), והפערים ימשיכו להתרחב. על
כן, תהא זו טעות חמורה לטפח „קונ-
ספציה” השוללת יוזמה התקפית נפ-
רדת של פיקוד „החזית המזרחית”
מצור שבצפון ועד לעקבה שבדרום (כ-
490 ק"מ). קל וחומר, שניטרולה של
„החזית המערבית” אינה מובטח כלל
ועיקר במקרה של התלקחות, אפילו
ייחתם חוזה-שלום עם מצרים. הוא הדין
לגבי פעולות-חבלה ביהודה, שומרון
ועזה.

● בחישובי תחזית יחסי העוצמות
הכמותיות לא הובאו בחשבון המרכי-
בים האיכותיים. סימנים ברורים מרמ-
זים על השתפרות משמעותית בצבאות
סוריה ומצרים, הן מבחינת איכויות
כלי-הנשק והן מבחינת כשירויות —
התיפעול וההשתלטות האירגונית על
עוצבות משולבות. המרכיבים האיכו-
תיים של צה"ל עומדים עדיין בסימן
של עדיפות ברורה, אולם שמירת פער
האיכויות בעינו — אינה מפיקה נוכח
הרעת הפערים הכמותיים. לפיכך, יהא
צורך לשקול מחדש את חשיבותו של
מרכיב העומק הטריטוריאלי בתפישה
הבטחונית הכוללת של ישראל. במור-
שג „גבולות בני-הגנה” חל לאחרונה
פיחות מהותי בחשיבה המדינית וה-
גיאו-סטרטגית שלנו, והרי זה בחז-
קת מחדל-תפישה בהערכה הכוללת
של נתוני-הזירה בשנות ה-80.